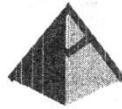

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
МУКАЧІВСЬКИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ

**УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ,
АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ЯК СКЛАДОВОЇ
ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА**

збірник матеріалів міжнародної
міжвузівської науково-практичної
конференції

N107

Тернопіль – Мукачево – 2004

розробки стратегії комплексного стимулювання і захисту внутрішнього ринку
для економічний і соціальний розвиток нашого суспільства не можливий [4; 42].

Загалом, якщо оцінити пройдені шляхи суворенної України, то можна зробити
висновок: нині Україна наближається до завершення найскладнішого етапу розвитку у
своїй новітній історії – переходного періоду. Українська економіка стає за своєю
спрямованістю переважно ринковою.

Однак, економічна ситуація в Україні залишається складною – не подолано глибокий
фінансової кризи, не зупинено падіння життєвого рівня народу. Зубожіння значної
частини населення, великі суми заборгованості з виплат заробітної плати та пенсій,
вимушени простоті, поки що, значної частини підприємств, приховане й відкрите
безробіття, стратегія сфер охорони здоров'я, освіти, науки та культури, високий рівень
корупції та злочинності – все це є реальністю нашого сьогодення.

Проте, українська економіка має свої пріоритети, які випливають з особливостей
економічного та науково-технічного потенціалу України. Це, насамперед, стимулювання
розвитку наукових виробництв на базі досягнення вітчизняної науки і техніки. У багатьох
перспективних напрямах науки та техніки вчені України посідають у світі чільне місце.
Передусім, не стосується фундаментальних наук, матеріалознавства, авіаційної, ракетно-
космічної та військової техніки деяких напрямків розвитку новітніх інформаційних
технологій толькі. Україна може стати передовою державою, якщо її керівна сліта
шануватиме розум свого народу [2, 336; 338].

ЛІТЕРАТУРА

1. Данилишин Б., Чижова В. Науково-інноваційне забезпечення сталого економічного розвитку України. // Економіка України, 2002, №9.
2. Економіка: навчальний посібник для 10-11 класів / З.Г.Ватаманюк, С.М.Панчишин, І.М.Грабинський та ін.; За ред. З.Г.Ватаманюка, С.М.Панчишина - К.: Либідь, 1999. -384с.
3. Економічна теорія. Підручник / За ред. П.Степанишена. -Київ: Либідь, 2003р.
4. Михайленко О. Роль внутрішнього ринку у соціально-економічному розвитку України. // Економіка України, 2002, №9.
5. Попута М. Мале підприємництво та інновації як фактори зростання економіки. // Економіст, 2004, №91.
6. Рибак С.О. Розвиток інтеграційної стратегії України. // Теорія фінансів, 2004, №4.

ТК 657

Федорович Р.В., кандидат економічних наук,
професор, директор інституту економіки і
управління ТАНН

ТЕНДЕНЦІЙ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПЕРАТИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Необхідність адаптації до ринкових умов господарювання вимагає перегляд ряду
стратегічних положень, які складалися десятиріччями, щодо ролі та організації
оперативного економічного аналізу. Щоб грамотно керувати виробництвом, активно
впливати на формування показників господарської і фінансової діяльності, необхідно
постійно мати дані про його стан, а також зміни, що в ньому проходять. Це обумовлює
зростання уваги до суті, методів і завдань оперативного економічного аналізу.

Проте доцільність і можливість практичного використання оперативного аналізу
сприймається неоднозначно та стає об'єктом широкоти дискусій. Однією з причин
прискіпливої уваги до оперативного аналізу є введення терміну управлінський облік, який

з'явився в 1999 з ухваленням Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", як синонім внутрішньогосподарського обліку: "Внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством" [1].

Як справедливо назначає З.В. Гуцайлюк в контексті визначення ролі і місця управлінського обліку в інформаційній системі суб'єктів підприємницької діяльності, природно виникає питання його взаємозв'язку (взаємодії) із оперативним економічним аналізом [2].

Ми вважаємо, що оперативний аналіз – це одна із ланок аналітичної роботи, спрямованої на розв'язання завдань, що стоять перед оперативним управлінням виробництвом, а управлінський облік – це система інформаційного забезпечення управлінських рішень. На рівні підприємства найбільшою увагою вимагає оперативне управління, яке є органічною складовою системи управління суспільним виробництвом на всіх ієрархічних рівнях. Основне завдання оперативного управління — досягнення визначених короткострокових цілей безпосередньо в ході здійснення виробничих, організаційних, соціальних та інших процесів, визначення їх впливу на досягнення кінцевої мети управління. Оперативне управління – це вид управлінської діяльності, направлений на щоденне спостереження, облік і аналіз економічних, технічних, соціальних, правових і екологічних процесів з метою їх оперативного регулювання, а також розробки і уточнення короткострокових прогнозів розвитку об'єкту управління. Необхідність його обумовлена тим, що багатосторонність підприємства знаходиться під впливом різноманітних факторів і причин, які не можуть бути враховані в ході перспективного, поточного і наявіть оперативного планування. Цей вплив в більшості випадків не знаходить відображення в усередині показниках планування й обліку, оскільки вплив позитивних і негативних короткострокових факторів до кінця звітного періоду може бути взаємно погашений. Такий вплив, однак, у визначені періоди порушує нормальнє функціонування системи. Так, перевитрати деяких видів сировини і матеріал в п чи інші дні місяця можуть бути перекриті до кінця місяця більш значущою економією інші дні. Такі внутрімісячні відхилення, іх причини і наслідки не знаходять безпосереднього відображення в системі управління, в зв'язку з чим вони є об'єктою оперативного управління.

Наявність об'єктів оперативного управління в більшій мірі, ніж наступного перспективного, заликається від галузевих (внутрігалузевих), організаційних, соціальних інших особливостей кожної конкретної керованої системи. В практиці оперативного управління іноді функціонують такі об'єкти, які за своїми функціями, цілями, змістом призначенням не властиві даній системі управління і вона не може на них впливати. Це стосується, зокрема, узагальнюючих показників.

Одна з найважливіших функцій оперативного управління — оперативний економічний аналіз. Він є засобом оперативного управління підприємствами та внутрішніми підрозділами, оскільки в умовах постійної зміни ситуації на ринках дозволяє приймати науково-обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на глибоке вивчення причин, які негативно вплинули на виробничі та інші процеси.

Об'єкт оперативного економічного аналізу — економічна діяльність підприємств та його підрозділів, відображена в системі показників, які найбільше об'єктивно характеризують поділений результати роботи. Його мета — своєчасне виявлення причин відхилень від планових параметрів для прийняття відповідних управлінських рішень. Зміст і підліп оперативного економічного аналізу тісно пов'язаний з досягненням місячних, квартальних, річних та перспективних завдань.

У процесі оперативного аналізу щоденно вивчаються короткострокові зміни, які відбуваються в економічних показниках і на які система управління може вплинути від-

разу, тому оперативний аналіз як об'єктивна необхідність вдосконалення управління підприємством на сучасному етапі розвитку потребує подальшої розробки та поглиблення.

1. Поступовий перехід підприємств на ринкові умови господарювання об'єктивно формує мобільний механізм господарського управління, поль дії якого окреслюється стратегічними оцінками зміни ринкового середовища, а безпосередні рішення приймаються на базі оперативної оцінки можливостей адаптації до реальних умов. Якщо стратегічні оцінки є достатньо ймовірними, оскільки проводяться в зоні невизначеності ринкової ситуації і вкрай важливими через те, що значно звужують ризик помилкових рішень, то оперативне управління може бути ефективним в тому випадку, коли спирається на мобільну систему аналітичного забезпечення, яка практично мінімізує помилкові кроки в цілому.

2. Надання реальних прав підприємствам у вирішенні ряду питань їх господарської та фінансової діяльності, в результаті чого всі показники підприємства планують самостійно. Щоб підприємству та його підрозділам встановлювати науково-обґрунтовані планові завдання, а також щоб об'єктивно оцінювати результати їх роботи, необхідні щоденні відомості про рівень виконання планів окремими виробничими одиницями, цехами, бригадами, дільницями.

3. Результати лише толі будуть вагомими, коли розроблені та доведені до підрозділів показники будуть своєчасно аналізувати і на цій основі приймати оперативні заходи по усуненню виявлених у процесі щоденного аналізу недоліків у роботі окремих підрозділів і служб підприємства.

4. Ускладнення комплексу технологічних процесів вимагає швидкої реакції на відхилення від запланованих цілей.

5. Постійне розширення економічних зв'язків між підприємствами та їх внутрішніми підрозділами вимагає розширення інформаційної бази для оперативного аналізу.

В ринкових умовах господарювання недостатньо знати лише результати господарської діяльності, стан засобів і джерел їх утворення після закінчення звітного періоду, оскільки за цей час могли відбутися значні зміни не лише в матеріальних, а й в психологічних і правових процесах, на які впливати потрібно негайно. Лише оперативний аналіз надає таку можливість. Він забезпечує керівництво підприємства необхідною, щоденною інформацією про причини недоліків в роботі конкурсних виробничих цехів, цехів, дільниць, а також окремих співробітників, хімічного, та загальнювати і порівнювати діяльність окремих підрозділів. При чітко налагодженному оперативному аналізі керівник будь-якого рівня вже не буде приймати управлінські рішення, спираючись лише на власний досвід, на неперевірені чи помилкові відомості.

Оперативний економічний аналіз буде результативним, якщо сфера його застосування охопить усі рівні управління виробництвом, коли буде достовірна зображення і ним займуться спеціалісти управління. По мірі зростання рівня механізації та автоматизації облікових і аналітичних операцій коло економічних показників розшириється, що забезпечить поглиблення оперативного аналізу для вчасного виявлення есподарських ситуацій, в які необхідно втручання менеджерів.

В статті Загороднього А.Т. та Партина Г.О. [3] досліджуються проблеми суті управлінського обліку, його місця в обліковій системі підприємства, характеристика ювільностей управлінського обліку як системи інформаційного забезпечення в прийнятій управлінських рішень [3]. Автори проаналізували різні тлумачення суті управлінського обліку, які написані в науковій та навчальній літературі та згрупували їх таким чином:

1) процес ідентифікації, вимірювання, збору, систематизації, накопичення, аналізу, інтерпретації та передавання інформації, що використовується в управлінні [4;5;6;7];

2) підсистема обліку, яка пов'язана з деталізацією витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції для управлінської системи [2];

3) економічна система, пов'язана з підготовкою та забезпеченням управління інформацією [8];

4) підсистема обліку, яка забезпечує фінансову та нефінансову інформацію для прийняття рішень, спрямованих на досягнення стратегічної мети підприємства [9];

5) інтегрована система обліку витрат і доходів, нормування, планування, контролю і аналізу, яка систематизує інформацію для оперативних та стратегічних управлінських рішень [10].

- В результаті, за глибоким переконанням авторів, компроміс полягає в тому, що:
- по-перше, управлінський облік перш за все є системою інформаційного забезпечення управлінських рішень. Керівнику підприємства чи менеджеру високого рівня, які приймають управлінські рішення, не обов'язково знати, наприклад, бухгалтерські проводки та реєстри. Основним завданням управлінського обліку є представлення інформації в такому вигляді та формі, які потрібні управлінцеві, і саме тоді, коли вона йому потрібна. Причому, як визначають автори статті ця інформація має бути достовірною, систематизованою, відповідним чином згрупованою чи деталізованою (залежно від потреб) та зручною для користування;
 - по-друге, управлінський облік є одночасно як обліком (в традиційному розумінні цього терміну), так і способом формування управлінської інформації;
 - по-третє, інформація, використовувана в управлінському обліку, формується як із внутрішніх (облікових та позаоблікових) джерел, так і зовнішніх;
 - по-четверте, інформацію, що її використовують для прийняття управлінських рішень (інформація власне управлінського обліку), часто формують на основі даних інших видів обліку – фінансового, статистичного, технічного, податкового. Саме з огляду на це кожний з видів обліку можна вважати управлінським;
 - і, нарешті, обсяг масиву даних, які використовують в управлінському обліку, але які формуються в інших видах обліку, залежить від конкретних управлінських потреб. Наприклад, для оцінки рівня певних витрат у цій продукції досить знати тільки їх питому вагу. Проте коли цей рівень починає зростати (відносно нормативу чи рівня попередніх періодів), то для аналізу та прийняття конкретного управлінського рішення потрібна інформація щодо складових витрат, центрів витрат, видів продукції тощо.

Отже, на думку Загороднього А.Г. та Портна П.О. управлінський облік – це окремий самостійний вид обліку, основним призначенням якого є збір, обробка, аналіз та інтерпретація інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень. Цей облік займає особливе місце в обліковій системі підприємства, оскільки поєднує облік управлінням.

Підсумовуючи викладене вище і даючи свою інтерпретацію запропоновано, професором Гудайлюком З.В. дискусії вважаємо, що управлінський облік – інформаційна база для оперативного економічного аналізу [2]. Без сумніву, останні потребують нових наукових підходів, як в теоретичному так і в практичному плані щодо формування єдиних підходів до розмежування управлінського обліку і оперативного економічного аналізу, оскільки кожний з них важливий і має право на існування, а і дискусії пародується істинна на яку ми сподіваємося.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" в 16.07.99р. зі змінами і доповненнями // ВВР України. - 1999. - №40.
2. Гудайлюк З.В. Про місце оперативного аналізу в системі управлінського обліку. Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. Випуск 16. Львів ЛКА –2004.
3. Загородній А.Г., Портн Г.О. Управлінський облік як система інформаційного забезпечення управлінських рішень. Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. Випуск 16. Львів ЛКА –2004.

4. Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевська Л.В. Бухгалтерський управлінський сблік: Підручник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. –2-ге вид., перер. і доп. –Житомир: ІПІ "Рута", 2002. –480с.
5. Хор грек Ч.Т., Фостер Дж. Бухгалтерський учит: управленческий аспект. Пер. с англ.. / под. ред. Я.В. Соколова. –М.: Финансы и статистика, 1995. – 416 с.
6. Васин Ф.П. Управленческий учет: Учебное пособие. - М.: Финансовая академия при Правительстве РФ, 1997. –98с.
7. Лені В.С. Управлінський облік: Навч. посібник. –К.: Знання-Прес, 2003. – 287с.
8. Нападовська Л.В. Управлінський облік: Монографія. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 450с.
9. Голов С.Ф. Управлінський облік: Підручник. – К.: Лібра, 2002. – 704с.

Фесюк В.Л., асистент
Вінницький національний технічний університет

СТРАТЕГІЯ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Невизначеність, що властива ринковим умовам господарювання, обумовлює необхідність планування або моделювання діяльності підприємства. При цьому фінансове планування можна визначити як один із найголовніших інструментів зміни напрямків його фінансових потоків.

Планування є процесом розробки і прийняття цільових установок кількісного та якісного характеру з визначенням шляхів найефективнішого їх досягнення. Місце фінансового планування у ринковій економіці визначається тим, що планування є однією з функцій управління, тому фінансове планування – це функція управління фінансами.

Функції управління – одна з частин управлінської діяльності. На нашу думку, планування в управлінні це:

- а) конкретизація цілей управління у системі показників фінансово-господарської діяльності підприємства;
- б) розробка стратегії та тактики діяльності, зорієнтованої на досягнення цілей підприємства;

Необхідність складання планів визначається багатьма причинами. Наприклад, В. Ковалев виокремлює три найважливіші:

- 1) невизначеність майбутнього;
- 2) координуюча роль планів;
- 3) оптимізація економічних наслідків.

Невизначеність майбутнього полягає у визначеніні точних цифр і орієнтирів станову фірми у майбутньому, а у встановленні важливих напрямів (коридору), в межах кого може варіюватися той чи інший показник.

Зміст координуючої ролі плану полягає у наявності добре деталізованих і асепточно звязаних цільових установок, що дисциплінують оперативну і перспективну якільність підприємства.

Оптимізація економічних наслідків полягає у тому, що будь-яке неузгодження чи бій діяльності системи потребує фінансових затрат на його подолання. Якщо є план, імовірність збою є нижчою. Відомо, що планування сконцентровано на найбільш імовірних подіях і результатах. Якщо уявити наперед, що саме може відхилити заплановане у будь-який інший бік, тоді найбільш імовірно, що підприємство помпить небезпечні симптоми, а, отже, зможе зреагувати швидше, щоб виправити становище. Слід відзначити, що фінансове планування не ставить за мету обов'язково звести до мінімуму ризики. Навпаки, його зміст полягає в аналізі і виборі ризиків, які необхідно прийняти, і

Слободян Н.Г.	МАРКЕТИНГОВИЙ АУДИТ ЯК МЕТОД СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ	329
Смірнова Н.В.	ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ У ЗАКЛАДАХ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ В СУЧASНИХ УМОВАХ	333
Солко О.В. Бенько М.М.	КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМП'ЮТЕРИЗОВАНИХ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	334
Спільнини І., Корецький Б.	ДИСCIПЛІННІ АНАЛІТИЧНОГО ЦИКЛУ В СИСТЕМІ СУЧASНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ	338
Сляк Г.І. Фаріон Т.І.	ПРОBLEMНІ АСПЕКТИ ОРГАНІзацІЇ ТА МЕТОДИКИ ВЕДЕнННЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ	341
Старенська О.М.	ДОЦІЛЬНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОПЕРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ ПРОМІСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	345
Стець В.	ПРОBLEМНІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ДЛЯНОК НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ	347
Талах В.І.	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ФОРМУвань	350
Талах Т.А.	ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ПРОМІСЛОВОСТІ	354
Тесля Г.В.	ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИГРАТ	356
Тиш М. М.	ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ У БУДІВництві Й Її ВПЛИВ НА ОРГАНІзацІЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	358
Трагля О.В.	ШЛЯХИ ПІДВИДЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ ПІДПРИЄМСТВА	362
Урбан Н.М.	ПРИНЦІПИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА МАЛІХ ПІДПРИЄМСТВАХ	364
Фаріон М.	ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ	371
Федорович Р.В.	ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПЕРАТИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ	373
Фесюк В. Л.	СТРАТЕГІЯ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	377
Фоміна Т.В.	ПРОBLEMНІ ВИЗНАЧЕННЯ МЕТОДУ ВНУТРІШньОСПІЛУДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ	379
Хомін П., Палюх М.	МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ В ПОДАТКОВІЙ ТА ФІНАНСОВІЙ ЗВІтності	384
Чайка Т.Ю.	СТРАХОВАННЯ КАК ИНСТРУМЕНТ КОМПЕНСАЦІОННОГО МЕХАНІЗМА КАТАСТРОФ, ЧРЕЗЬЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ І АВАРИЙ НА ПРОМІШКЛЕННЯХ ПРЕДПРИЯТИЯХ	386
Черновол О.М.	ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ВИГРАТ ПІДПРИЄМСТВ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ ХАРЧОВОЇ ПРОМІСЛОВОСТІ	391
Чичун В.А.	ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В РЕАЛІЗАцІЇ ІННОВАЦІЙ В УМОВАХ ПЕРЕХІДНОЇ ЕКОНОМІКИ	393
Шалімова Н.С., Невдаха Н.А.	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АУДИТУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	395
Шевченко М.М	АНАЛІЗ ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ	396
Шелковникова О.З.	ЦІЛІСНІСТЬ СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ - АЛЬТЕРНАТИВНИЙ ПІДХІД ДО КОНЦЕПцІЇ РОЗПОДІЛУ ОБЛІКУ НА ФІНАНСОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ	400